

van w i r s k a a n t e

orgaan van heemkondekring 'amalia van solms', baarle-hertog-nassau

jaargang 19, nr. 4
1 december 2004

Heemkundekring 'Amalia van Solms' houdt zich actief bezig met het erfgoed van onze gemeenten. Doel daarvan is:

- onze kennis ervan te vergroten
- het waardevolle te behouden en te beschermen
- de verzamelde gegevens beschikbaar te stellen

De kring verzamelt hiertoe informatie over velerlei onderwerpen uit het heden en verleden van Baarle, Castelré, Ulicoten en Zondereigen.

Heemkundekring 'Amalia van Solms'

Het Heemhuis

Kerkstraat 4

2387 Baarle-Hertog (B)

Internet: www.amaliavansolms.org

Bankrelaties:

- Rabobank Baarle-Nassau e.o.rekening: 10.38.94.969
- KBC Baarle-Hertog rekening: 733-3023880-32

Overname van artikelen of gedeelten ervan is slechts toegestaan mits bronvermelding.

van wirskaante

Driemaandelijks tijdschrift
Heemkundekring 'Amalia van Solms'
Baarle-Hertog-Nassau

Redactie: Dré Moors, Piet van der Flaes, Antoon van Tuijl,
Herman Janssen en Peter Tuytelaars.

19de jaargang nr. 4

1 december 2004

INHOUD

Voorwoord	A. Jacobs	182
Barmhartige Samaritanen	P. van der Flaes	184
Aon de praot mee (19)...Jos Dufraing	A. Moors	187
Verrassende ontmoeting met oud-Baarlenaar	A. van Tuijl	199
Den Oorlog Verklaard (1)	H. Janssen	201
Doop van prinses Amalia	A. van Eijl-v.d. Klashorst	213
Als 'r 'ne kleine geboren wier	F. Willemsen	214
Kwartierstaat van de kinderen van Alfons Cornelissen	J. Broos	217
Merkwaardigheden (41)	A. van Tuijl	222
De huismuis, een listig diertje	P. van der Flaes	225
Arme Amalia (50)	A. van Tuijl	227
Boekenrubriek	Chr. Derks	229
Aanwinsten BiDoc (20)	L. Luiten	231
Amalia's lange wandeling langs de dodendraad	J. Lückman	232
Activiteitenkalender 2005	A. Moors	235

Voorwoord

We kunnen met z'n allen terugkijken op een aantal prachtige activiteiten die onze activiteitencommissie georganiseerd heeft. Activiteiten waarvoor goede belangstelling was van de leden maar ook van introducés.

Onze activiteitencommissie heeft de kalender voor het komende jaar al in concept klaar. Mocht je echter nog leuke ideeën hebben, dan zijn deze altijd welkom. Wij zullen kijken of ze nog in te passen zijn in de kalender van 2005. De organisatie van al deze activiteiten kosten veel tijd en inspanning. Daarom zijn we nog steeds op zoek naar leden die actief in onze vereniging mee willen werken.

We hebben ook kunnen vaststellen dat als de samenwerking binnen de vereniging goed is, we dan activiteiten succesvol kunnen afsluiten. Een voorbeeld van een succesvolle samenwerking zowel binnen als buiten de vereniging is de tentoonstelling "Den Oorlog verklaard!".

Leden die in dergelijke projecten willen meewerken, zijn nog steeds welkom en kunnen zich melden bij het bestuur.

In de periode september/oktober heeft Antoon van Tuyl gericht leden benaderd voor bemensing van nieuwe werkgroepen. Op dit moment kunnen wij U melden dat een aantal leden hierop positief gereageerd heeft en op korte termijn actief worden binnen de door hen aangegeven werkgroep. Een goed resultaat, waar we erg blij mee zijn.

Als het decembernummer in de bus valt zit het heemkundig jaar er ver op. Een jaar waarin veel werk verzet is. Vanaf deze plaats willen wij dan ook iedereen hartelijk danken voor zijn of haar bijdrage aan onze vereniging. Natuurlijk rekent Amalia ook in het nieuwe jaar op deze welwillende medewerking. Een medewerking die wij niet kunnen missen.

Amalia groeit nog steeds en we hopen dit jaar ons 600ste lid nog kunnen begroeten. Wij zitten er erg dicht bij en misschien kent u vrienden, bekenden of familieleden die wel lid zouden willen worden. Meld ze bij het bestuur aan of laat ze een inschrijfformulier invullen. Voor het 600ste lid hebben we natuurlijk een aardige verrassing in petto.

Als we naar de resterende activiteiten van 2004 kijken, dan rekenen wij op een ruime belangstelling voor onze Kerstanimatie op donderdag 16 december a.s. in de “Steppe van Jeppe.” Het wordt een sfeervolle avond met voordracht en zang . En zeker niet te vergeten: onze Nieuwjaarsreceptie op zondag 2 januari 2005.

U bent hiervoor welkom in het Heemhuis vanaf 10.30 uur. Zoals U al jaren gewend bent, staat de koffie/thee met een overheerlijke warme wafel van Cel Gulickx voor U klaar.

Het bestuur hoopt vele leden, sympathisanten en sponsors te mogen begroeten.

Ad Jacobs, Uw voorzitter

Barmhartige Samaritanen

Piet v.d. Flaes

Het was in 1944 een droge zomer geweest. Wij waren bij ons thuis wel vier keer in de waterput op ons erf afgedaald om hem uit te diepen. Als we water oppompten, knarste de pomp van het vele zand dat meekwam. Maar rond half oktober begon het te regenen. Dag in dag uit, onafgebroken regende het.

Het was november geworden. Mijn vader en ondergetekende waren op zekere dag bezig het lichaam op te graven van een Nederlandse officier van de SS. Hij was eerder bij ons in de keuken gestorven, 's nachts om drie uur. Zijn vrienden hadden ons gevraagd, voor ze verder trokken, dat we zijn lichaam buiten tegen de gevel moesten leggen met een wit laken er overheen. Zo zouden ze weten dat hij gestorven was en dan konden ze zijn familie op de hoogte brengen van het feit dat hij voor de Führer gevallen was.

Op 5 oktober kwam een van hen langs, nam de helft van het naamplaatje van de gesneuvelde mee, noteerde ons huisnummer en verdween zoals hij gekomen was, in alle stilte. Wij hebben de dode toen bij ons een voorlopig graf gegeven. De man die wij nu opgroeven, was een Amsterdammer en hij heette Albert van Schendel. Toen zijn ouders in 1946 bij ons op bezoek waren, vertelden ze dat hun zoon een overtuigde nationaal-socialist geweest was. Hij had een tijdje in een hospitaal gewerkt en was toen bij dit SS-bataljon ingedeeld. Zo was hij in Baarle terecht gekomen.

Wij waren al goed gevorderd met ons karwei, toen Cor van der Bok ten tonele verscheen. Deze man had de leiding bij het bergen van de gesneuvelden in het Baarlese buitengebied. Hij was zojuist bij de eenzaam gelegen boerderij van Spitters geweest. Daar lag een Duitser, zo vertelde hij, een grote, zware man, zomaar in het veld, terwijl hij al veel eerder gesneuveld moest zijn. Cor vroeg of wij die op wilden halen. Wij stemden toe.

Cor deed intussen zijn werk bij de Nederlander die wij uit zijn voorlopige graf gehaald hadden. Hij controleerde de zakken, ontdeed hem van zijn ketting met persoonsgegevens. Hij vond een hele serie eremedailles waaronder een Oostfrontkruis anno 1943. Alle persoonlijke bezittingen gingen in een grof linnen zakje van het Rode Kruis. Wij maakten de kuil weer dicht.

Cor bezorgde ons ieder een paar lange leren handschoenen en een brancard. Bij de buurman konden we paard en wagen lenen. Zo trokken wij op weg naar de hoeve van Spitters. Onderweg kwamen we bij een vernield 88 mm kanon. Tientallen granaten lagen her en der verspreid over de zandbaan. Ze versperden ons de doorgang. Voorzichtig tilden wij ze op om ze aan de kant te leggen. Zo maakten we de weg voor paard en wagen vrij. Even later moesten we door het water waden. De beek die zich door het landschap slingerde kon de vele regen niet verwerken. Er was om deze boerderij en het aanpalende bos hard gevochten. Overal liepen diepe tanksporen en lagen granaathulzen in de wei. Ze blonken in de bleke najaarszon. Bij de boerderij was geen mens te bespeuren.

Wij reden door een dreef, omzoomd met kerstdennen en op een bepaald moment was het paard met niets meer vooruit te branden. Het rook als het ware de dood. Wij ook trouwens. We bonden het dier vast aan een boom en liepen naar de dode soldaat. Toen we dichterbij kwamen, zagen we dat een kolossale kerel was. Zijn leeftijd schatten we op ongeveer veertig jaar. Hij hing voorover op de pinnekensdraad, die onder zijn gewicht doorgebogen was. We zagen dat een grote granaatscherf dwars door zijn stalen helm in zijn hoofd doorgedrongen was. Mijn broer nam een tang en verwijderde met een ruk de scherf. Ik sneed met mijn mes de riem van zijn helm door, nam die van zijn hoofd en smeed hem in het struikgewas. Het machinegeweer dat uit zijn hand was ontglipt, lag vlak naast hem. Uit zijn laarzen staken

enkele steelhandgranaten. Die heb ik voorzichtig verwijderd. Mijn broer knipte de drie prikkeldraden door, waardoor de dode Duitser op de grond in een grote plas water viel. Dit veroorzaakte een geweldige stankgolf. De soldaat had zich omhangen met een lange band met mitrailleurkogels. We trokken er aan met ons hele gewicht om deze af te wikkelen. Met enige moeite legden we de man op een zeil, dat we om hem heen vouwden. Met de brancard brachten we het lichaam naar de wagen waar we hem met moeite op konden hijsen. We dekten hem toe met een paar takken van een kerstden.

Terug bij ons huis laadden we het lichaam van de dode Nederlander ook op de wagen en reden er mee naar het kerkhof van Baarle.

De Poolse gesneuvelden had men afzonderlijk begraven. Voor de Duitsers was er een algemeen graf. Mensen die ons aan zagen komen, vluchtten hun huizen in. We lieten beide lichamen in de grafkuil zakken. Daar stond een laag water in na al die regen van de laatste tijd. We moesten er flink kalk overheen strooien.

Na dit zware karwei reden we naar huis.

Aon de praot mee (19)..... Jos Dufraing “Jongen, maakt nie te veul van dees verhaol!”

Dré Moors

Wie is Jos Dufraing

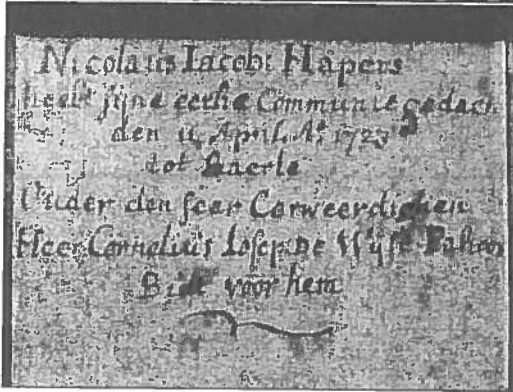
Jos Dufraing werd geboren op 14 oktober 1917. Een week of zes geleden is hij dus 87 jaar geworden. Jos woont al vanaf zijn geboorte in Zondereigen, op het adres Zondereigen 33. Tor, zijn lieve hond, is een van zijn allerbeste vrienden. In het gezin Dufraing waarin Jos de oudste was, waren nog twee andere kinderen, een broer en een zus. Zijn zus is overleden.

Zijn vader werd geboren op 7 december 1877 in Zondereigen en overleed er in 1959. Zijn moeder werd geboren op 7 februari 1879, eveneens in Zondereigen. Zij overleed in 1952. Zijn leven lang was Jos schoenmaker en slachter.

Op 10 september 1946 trouwde Jos met zijn vrouw Julia Verschueren, afkomstig van het buurtschap Gel in Zondereigen. Over een kleine 2 jaar zijn ze dus 60 jaar getrouwd. Julia werd geboren op 1 januari 1921 in Zondereigen.

Helaas is zij vanwege haar gezondheids-toestand al bijna twee jaar opgenomen in het rusthuis St. Pieter in Turnhout. Jos kan zijn vrouw evenwel niet missen. Een paar keer per week gaat hij bij zijn vrouw op bezoek.

Uit hun huwelijk zijn vijf kinderen geboren. Vier meisjes en één jongen. Inmiddels zijn er al dertien kleinkinderen en vier achterkleinkinderen. Apetrots is hij op zijn kinderen, aangetrouwde kinderen, klein- en achterkleinkinderen.

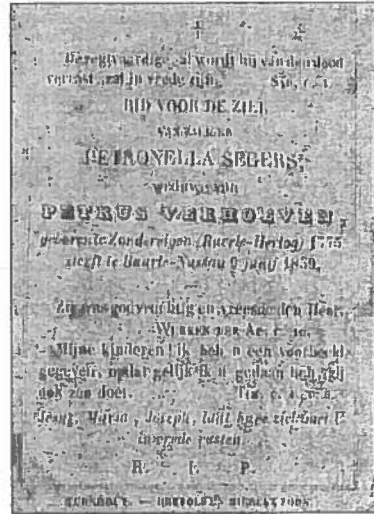
Jos is zeer gekend en bemind in Zondereigen. Hij zette in zijn geboortedorp het beroep van zijn vader voort: gedurende zijn werkzame leven maakte hij nieuwe schoenen en voerde hij schoenreparaties uit. Maar ook ging hij slachten bij veel boeren aan huis.

Jos was tot voor een paar jaar een verzamelaar van prachtige, zeer oude bidprentjes. Het oudste

bidprentje is van 1845. Ook heeft Jos een aantal prentjes verzameld waarop prachtige tekeningen en teksten staan ter gelegenheid van vroegere communiefeesten. Het oudste prentje (zie foto's), dateert van 1723. Verzamelen doet hij niet meer omdat zijn ogen sterk achteruit zijn gegaan. Zijn hersens en zijn stem echter zijn nog van een uitstekend niveau. Jos is een geweldige verteller.

Het schoolleven van Jos

Jos heeft in Zondereigen de lagere school doorlopen. Jos: "Ik heb altijd in de klas gezeten bij juffrouw Peraar van Merksplas en bij mister Michielsens. Juffrouw Peraar was nie getrouwd. Ze kwaam elken dag mee de fiets van Merksplas. Tot aon der pensioen hee ze in Zondereigen les gegeven. Ik was eigenlijk altijd wel unne brave, dè denk ik toch.

Mee mun elf jaor ben ik naor ut semenaorie gegaon in Hoogstraten. Ik wilde eigenlijk gin priester worre. Ge wit dè. In iedere familie waren in dieën tèd veul priesters. In ieder groot huis waren hier un paor nonnekes. Men ouwers dochten altij, der mot uit onze Jos eigenlijk toch unne pastoor groeien. Ze hebben er nikske nie van tegen men gezee. Ik denk dè ze ut meenden.

Ik zou veul liever naor St. Victor in Turnhout gegaon hebben. De zuster van men vaoder woonde in Hoogstraoten recht an ut semenaorie. Tis daarom denk ik det ik in Hoogstraoten was. En as ons vaoder daor zijn zuster en mij kwaam bezuken, dan pakte ik bij heur de middag mee. Men vaoder bleef dan ook eten en fietste dan wir op zun gemak naor Zondereigen.

Ik heb drie jaor in Hoogstraoten gezeten. Ik mos tellekes twee maonden binnen blijven en mocht dan efkes naor huis. Ik leerde er Latijn en Grieks. Ut was er héél streng. Ik heb daor gin goeie herinneringen aon. Ut was overdreven. Ik vond dè gin goei school toen nie. Echt geriecht op priesters.

As ge gingt waandelen, ge mocht nie links of rechts kijken, want er kos wel eens un meske langskomen daor ge henne keekt. Ik maag dè misschien nie zeggen, mar ik heb dè laoter gezien as un soort concentraotiekaamp.

Dè is nou wel nie, mar ge begrijpt wet ik bedoel. Dieën echte tucht was overdreven. Ut zal in dieën tijd wel zo gemotten hebben. Jonge priesters wieren daor superagent zoas ze zeeën. Die han er de harde haand over. Bij men taante waren van die aonkomende meskes. Ietskes ouwer as ik, zo'n virtien, veftien jaor. Flink uitgegroeide meskes. Ge kent dè, mee alles er op en er aon. Een van die meskes kwaam iedere week menne was ophaolen. De grote mannen van ut semenaorie han tegen heur wè geroepen. Ze mocht daorom nie mir op school komen om menne was op te haolen.

Toen ik wilde stoppen, zee ik tegen men vaoder, ut zint me nie daor. Tis verloren tijd. Mun vaoder hai er toch nie veul op tegen dè ik wilde stoppen. Ik was den oudste. Hij hai veul werk. Ik zou gère onderwijzer zen geworden. Un deel van mun vrienden ging naor de Normaalschool. Ene van Baol, unne Piet van den Broek, ne Laurijssen van Meer, ne Hofkens van Merksplas, en ok nog wel aanderen gingen er henne. Ik zou gère mee gegaon hebben. Ik kos ut wel aon hoor! Mar men vaoder was er nie veur. Hij zee, ik kan veur jou gin school vènen. De misters bleven naomelijk op school tot aon hun pensioen. Unne rijke boerenzoon op het Lipsend richtte zelf un school op. Hij hai un goei pak geld. Men vaoder hai gin geld. Ik heb er nog altij spijt van dè ik ginne onderwijzer ben geworden.”

Jos wordt verliefd

“Just veur den oorlog in 1939, begos ut bij men in den buik ook te kriebelen. Ik ontmoette mun huidige vrouw en toen zen ik mee ons Julia mee naor toneel gegaon. De verkeringstijd was nie lek nou. Ik zag ons Julia alleen op zondag. Nie op zaoterdag. Dede dè dan zee dieën vaoder: Kom de om un zuiver hemd? We gaven mekaor un kuske. Niks meer. Ik heb zes jaar lang verkering gehad mee ons Julia. Seks was er nie bij. Het waren in dieën tijd brave meskes. Ja, meskes waren toch braver as jongens! Ik heb nooit mee un aander meske verkering gehad.

Kort nao det ik ons Julia hai leren kennen, ben ik in Zuid-Frankrijk terecht gekomen. Ik zal daor straks nog iets over vertellen. In Frankrijk werkte ik bij unne boer en die hai twee dochters. Op zondag gingen un paor kameroden en ik mee hullie naor de cinema. We zwommen in de rivier. Ik ging mee

bisten voeren. Graon mee binnen doen. Mar altij ging de zoon van dieën boer mee ons mee. Het was un schoon meske. Mar ik heb niks mee heur uitgespookt. In de cinema in der knie knijpen, dè zou nog wel eens gegaon hebben! Ja, ik heb er gin misbruik van gemaakt. We waren brave mannen. Toen ik thuis kwaam, had ik der foto in men portefeuille zitten. Ons Julia vroeg: is dè auw lief gewiest? Ik zeg neië, dè was un vriendinneke.

In september 1946 zen we getrouwd. In dees huis zen we in gaon wonen. In Baarle-Hertog zen we veur de wet getrouwd en in de parochiezaol hier in Zondereigen veur de Kerk. De kerk in Zondereigen was naomelijk afgebraand. We hebben goed gefist. Op twaolf augustustus 1947 is ons Anna geboren. Zo gaot dè. Zo zal dè bij jullie ok wel gegaon zijn zeker?"

De oorlogsjaren

"In 1937 ben ik soldaot geworren. Menne diensttijd duurde zeuventien maonden. Toen ik un paor maonden terug thuis was, begos de mobilisatie en werd ik gelegerd in het zuiden van Limburg. Op den tiende maai negentienveertig brak den oorlog uit en was ik toevallig thuis op verlof. Ik kos nie mir bij mijn eenheid in Limburg geraoken omdè de Duitsers daor al deurgebroken waren. De Belze overheid besliste det er un reserveleger geveurmd mos worren. Dan ben ik via Mechelen, in Brugge terecht

gekomen. Van daaruit ben ik mee den trein naar Frankrijk vervoerd. We zaten un hele week in den trein. Bij Toulouse wieren we afgetikt.

Op 28 maai kapituleerde het Belze leger en werden wij ingelijfd bij het Franse leger. Er zaten daor massa's Belze soldaoten. De Pyreneeën zagen we liggen. We mossen iedere dag op de cour aontreeën bij unne Franse officier. Die sprak Frans. Na het appèl moesten wij dan roepen: Vive la France!

As Frankrijk kapituleerde, wieren wij aan ons lot overgelaoten. Ik was korporaal, trok meer soldij. Wij zaten daor in onbezet gebied. De bovenste helft van Frankrijk was bezet. Ik zaat daor in un ouw schuurke en sliep op de hooizolder.

We mossen ons iedere dag melden. Mar in juli zen we mee drie man mee den trein naor Toulouse gegaon. Op ut consulaat zijn we gaon vraogen of we nie naar huis kossen schrijven. Iemand van ut Rooie Kruis zee toen: We hebben kaortjes, as ge wilt kun die naor huis sturen. Ik schrijf op dè kaortje da alles goed was en dit en det. En det ze unne goeie dag mossen doen aon mun lief. Op ut kaortje hai ik men adres in Frankrijk geschreven.

Acht daogen laoter komt er post terug van thuis veur ons drieën. Mun zuster schreef dè alles goed was. Dè wij post gehad han gong rond as vuur. Iedereen wilde toen naor Toulouse. Mar wa bleek, de Duitsers han alleen dieën halve dag de post deurgelaoten. Post sturen vanuit Bels ging wel, mar niemand wies natuurlijk de adressen van ons. Behalve dan de familie

van ons drieën. Ik heb daor gezeten van dertien maai tot end september. Was toen blij dè we wir naor huis kossen.”

Jos gaat zijn vader helpen met slachten

“Toen ik thuis kwaam van ut semenarie, heb ik de schoenmaakersstiel geleerd. En ik zen mee men vaoder mee gaon slachten. Ut was nie menne klop. Mar ge komt er stillekes in hè. Op den duur zitter er echt midden in. Men grootvaoder was ok slachter. Het slachten begos end oktober tot maart.

Officieel mossen runderen in un slachthuis geslaacht worden. Mar dè kostte veul tijd en geld. En de boeren die dochten, dè doet den Jos wel. Slachten is den slechtste stiel die er is. Altij buiten in de kou. Altij kou waoter. Altij van die grote, zwaore bisten, van die zeugen. Vuil! Nè, ik zou dè nooit nimmer doen. De boeren zetten un bist apart, wè gin oormerk op hai. Ze wieren geslacht in de schuur. Un paor daogen laoten hangen en dan uitbenen. Heel veul werk. Unne grote stier woog wel zeshonderd, zeuvenhonderd kilo's. Mee unne catrol wier die omhoog getrokken. Ik vondekiek dè slachten vuil en zwaor werk. En dieën huid moste vellen. De ingewaanden er uit. De beenderen deur kappen.

Ik heb de beesten altij geschoten of geklopt. Schieten was nie zo goed as kloppen. Op unne lange steel zat unne flinke haomer mee un paor ijzeren baanden er over. De verkens mossen efkes stil blijven staon en dan gaf ik ze mee dieën haomer unne klap

tussen der oren en dan vielen ze om. Wij beurden nie veul. As ik ut vergelijk mee de slachters van tegeswoordig, was ik mar unne ermoeilijer, ha, ha, ha! Mar allez, we zèn er gekomen.

Ik heb veul dingen gedaon die eigenlijk nie mochten. As unne gendarme bij unne boer waor ik aon ut slachten was op de werft kwaam, kroop dieën boer weg en vroegen ze aon de vrouw: waor ies ut slachtbewijs? Die vrouw zee dan det ie net naor Baol was om ut slachtbewijs op te haolen.

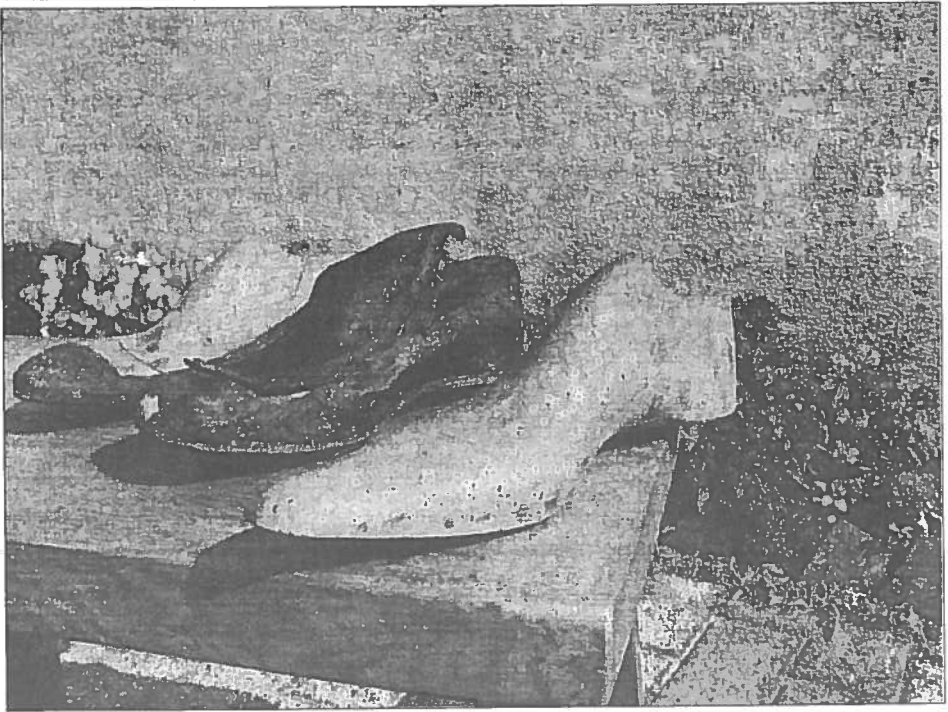
Ik kreeg ok eens unne belastingbrief. Ik mos opgeven hoeveul verkens ik geslacht hai. Ik ben toen in Baol gaon horen hoeveul slachtbewijzen er dè jaor afgegeven waren. Dè waren er acht. Ik gaf er twintig aon veur Zondereigen en Merksplas, mar ik hai er veul meer geslacht.

Toen ik in 1946 getrouwd zen, is men vaoder nog un paor jaor meegegaon. Hij was al oud. Toen heb ik alleen veurt gedaon. Ik hai un groot machien gekocht veur vlees en wursten te maoken. Ik heb kilometers wurst gemaakt. Tot mun pensioen ben ik blijven slachten, nog wel iets langer”, aldus Jos.

Ik vraag hem of hij nooit een worst heeft achtergehouden. Hij denkt even na.... “Ik mot eerlijk zen hè jongen! Ha, ha, ha! Laot me ut zo zeggen, we kwamen niks te kurt!”

Schoenmaker en schoenhersteller aan huis

Zoals gezegd, Jos leerde het schoenmakersvak van zijn vader. De schoenmakerij was aan huis. In het begin werd er een stukje aan huis bijgebouwd. Na de oorlog kwam er achter het huis een werkhuis. Jos: “Mun vaoder hai den stiel geleerd in Turnhout. Op de Graatakker heet ie vier jaor bij unne schoenmaaker gewerkt. Ik mos leren mee pekdraod te werken, naaien. Mun vaoder hai gin machien veur zwaor leer, wel veur schoenen. Ikke laoter wel. Mee un rasp wieren de zolen ruw bewerkt. Mee un gebroken glaske uit un ouwe ruit wier het leir det un bietje vochtig was, afgeschaofd en glad gemaakt. Dan wier de zool geverfd. Mee un aongestoken kerske wier de zwarte was gesmolten en over de raanden van de zolen gestreken. En dan wieren de raanden van de zolen mee un hete bollikker bewerkt, zodè de

was goed glad wier. Mee un glasse rapste ik de zolen van de schoenen af en bewerkte ut mee was.

We mokten veul schoenen. Irst opmeten en dan, hier veur in de kamer in den hoek de schoenen maoken. De communicanten stonden in de rij. Allez, dè was un bietje veur mijnen tijd. Ik heb in den oorlog nog lessen gevolgd om patronen te maoken. Het bovenleer veur de schoen sneeien we mee un scherp mes uit un vel leir. We schouwden dè af en klopten ut om. Dan ging dè naor de stiksters in Turnhout. Die naaiden ut bovenwerk in elkaor veur alle schoenmaokers. Vruiger werkten we nog mee naogeltjes. Later is er lijm gekomen.

Bij werkschoenen wier de zool vastgemaakt mee houten peggen. Het bovenleir wier mee pekdraod ingeregen aon de binnenzool. In werkschoenen mocht ginne naogel zitten vanwege de roest. Ze mossen ok lang mee gaon.

De binnenzool is eigenlijk ut behoud van de schoen. Daor hangt alles aon vast. Tegeswoordig is dè kunststof. In den oorlog wier er veul leir gesmokkeld. Ik ruilde huien van bisten tegen leir om bij Fons Michielsen, bruur van Jules Michielsen in Baol. Die huien zoutte ik trouwens thuis in mee vijf of zes kilo zout. Dan opvouwen en verborgen houwen. Want ge mocht aon huis gin bisten slachten hè.

Ik heb altij wel hard gewerkt. Soms van zes uur in de mergen tot twaolf uur in de aovond. Mar ik was liever schoenmaaker dan slachter. Ik heb ok nog lessen gevolgd veur orthopodist. Veur unne gebrekkige hier of daor maakte ik aongepaste schoenen. Ik hai un paor klaanten in Merksplas die aorige voeten han. Ok enen hier in Zondereigen. Daor hai ik toen mee deur motten gaon. Ik vroeg veur unne gehandcaptenschoen zo'n twaalfhonderd tot veftienhonderd Belze frangen. Dè is nie veul per uur, snapte? Tegeswoordig vraogen ze dertigduzend frang. Mar ja, gedane zaken nemen geen keer."

Palingvisser

Misschien wel de grootste hobby van Jos is palingvissen geweest. Hij was al heel jong verknocht aan vissen. In de rivier de Mark viste hij vaak en

ving er veel snoek. In Weelde leerde hij tijdens zijn werkzaamheden als slachter een Tilburger kennen, een groot liefhebber van palingvissen. Jos: “Ik goi altij peuren op den Biesbosch zee dieën Tilburger. Ik zeg peuren, wat is dè? Dan hangde unne tros pieren aon unne draod zonder haoken. Goi mar eens mee, zee dieën Tilburger. Zo is het begonnen.

Ik kocht unne boot en unne caravan en stationeerde die in Friesland bij en op de meren. Ik ging dikwijls ’s nachts op de meren peuren. En ik ving veul paling. Thuis rookte ik de paling mar ik zoutte hum nie in. De vissers die dè wel deeën, daor sprong de paling wel unne halve meter in de hoogte van de pent. Bij men han ze ginne pent. Ik stopte de paling levend in den vriezer! Ze stierven dan unne langzame dood mar han gin pent. Det ies ut zelfste as ge mee oewe fiets in de winter in de sloot rijdt mee ijskouw waoter. Dan gaode ok langzaam dood, mar ge het ginne pent!”

Acht jaar geleden was Jos voor het laatst in Friesland op palingvangst.

Jos is trots op zijn familie

Als je Jos zo hoort praten, is hij met recht trots op zijn familie. Er is sprake van een heel sterke band. Jos: “Ik krijg veul bezoek. Alle daogen komt er iemand. Wij hebben een heel hechte familie. Al zun leven samen veul gefist. Helemaol gin ruzie. Ik heb één schoondochter, mar die wordt deur mijn dochters beschouwd as hun zus. Ik waardeer ut dikwijls nie genoeg. As ge ziet in ut rusthuis in Turnhout det er bewoners zijn die nooit bezoek krijgen. Amai, triestig. Men vrouw zit in november twee jaor in ut rusthuis in Turnhout. Ut ging thuis nie mir. Ze hee de ziekte van Alzheimer. Ik goi er drie dagen per week naor toe. Ze is dan heel blij as ge komt. Tegenover aanderen is ze dan héél freet. En ik goi er ok héél gère naor toe.”

Over zijn eigen gezondheid is Jos best te spreken. “Allez, ik ben wel rap moei as ik iet doei. Het Wit Gele Kruis stopt mij een paor keer per week helemaol in bad. As ik gezond blijf, mogen er nog wel un paor jaorkes bijkomen. Mar ik heb gin grote vooruitzichten. Ge mot reël zen. Ik reken nog mar mee un week of virtien daogen. Ik stoi aon de maot hè jongen! Nog un paor ouwe mannen in Zondereigen en ut is gedaon.

Om acht uur in de morgen stou ik op. Krijg veul bezuuk van vrienden en bekenden. De kraant lezen goi nie mir. Mijn ogen zijn te slecht. Ik luister wel heel veul cassettes af waarop teksten van boeken zijn ingesproken. Die kunde lenen bij de Bieb veur blinden. Het liefste lees ik historische dingen.”

Afscheid

Het loopt tegen twaalf uur, tijd voor het middageten. Een dochter van Jos heeft de tafel gedekt. Voor ik weg ga wil Jos nog een paar dingen kwijt. “Zondereigen is en bleft een schoon durpke. Pas geleeën ben ik nog mee driehonderdvirtig man van Zondereigen mee zes of zeuven bussen naor Brussel gewiest op uitnodiging van de Vlaamse gemeenschap. Amai, dè hee wel veul geld gekost! Daags daarnao was ik wel wè stijf. Mar ut was unnen schone dag.

Van Wirskaante van de Heemkundekring lees ik nog altij. Aon activiteiten kan ik helaas nie mir meedoen. Daor heb ik wel un bietje vart van. Mar ik kom wel naor de tentoonstelling over den Eerste Wereldoorlog!

Alles is wel veraanderd tegenover vruger. Tegeswoordig zijn er veul scheidingsen en zo. Mar ja, vruger waren er ok mannen die nie goed mee de vrouw om kossen gaon mar die kossen nie weg hèn. En de kerkgangers op de eerste bank in de kerk waren achteraf ok nie de braafsten. Betaolden het werkvolk dikwijls slecht of behandelden ze onmenselijk.”

Als ik de deur uit loop roept hij mij nog na: “Jongen, maakt nie te veul van dees verhaol!”

Jos, wij als Heemkundekring Amalia van Solms zijn erg blij met jou gepraat te hebben. Je had zoveel waardevols te vertellen. Nog veel meer dan hier staat geschreven. Wij hopen van ganser harte dat jij nog heel lang in ons midden zult zijn. En dat geldt natuurlijk ook voor jouw vrouw van wie jij nog altijd zoveel houdt.

Jos, héél, héél erg bedankt voor het gesprek. Het ga je goed!

Verrassende ontmoeting met oud-Baarlenaar

Antoon van Tuijl

Tijdens onze meerdaagse heemreis naar de Westhoek – in de voetsporen van Pater Ladislas – bezochten we op de laatste dag de stad Ieper. Onze stadswandeling ging als het ware dwars door de imposante Sint Maartenskathedraal. Naast al het moois wat dit gotische monument te bieden heeft, was het wel heel verrassend er een oud-Baarlenaar te ontmoeten. Onze rondgang bracht ons namelijk bij een kleine tentoonstelling die fraaie reproducties liet zien van Madonna's van Jan van Eyck en van Petrus Christus.

Het gaat hier om twee hooggewaardeerde schilders die wij tot de Vlaamse Primitieven rekenen. (Vreemd gekozen naam is dat eigenlijk. Ik kan echt

niets "primitiefs" ontdekken aan kunstenaarschap en vakmanschap van zo'n hoog niveau!). Deze Petrus Christus trok onze speciale aandacht. Voor velen in ons gezelschap was hij onbekend. Toch is hij een oud-dorpsgenoot. In 1420 werd hij ingeschreven als poorter (= burger) van Brugge. Daarbij staat vermeld dat hij afkomstig was "van Baerle".

Onze Heemkundekring kwam hem pas echt op het spoor toen er in 1994 een tentoonstelling van zijn werk werd gehouden in New York. Bij die gelegenheid verscheen er een

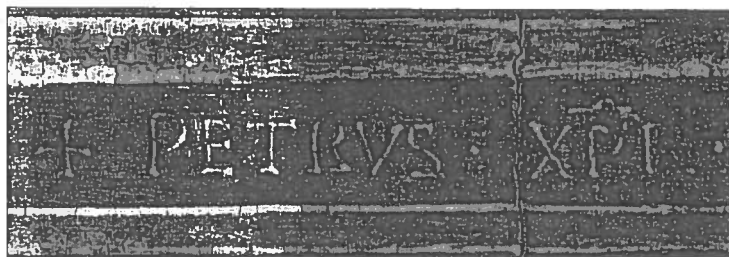

"Tronende Madonna in een portiek".

Ca. 1460, Detail.

prachtig boekwerk over de kunstenaar en zijn werk. Onze heembibliotheek beschikt over een Nederlandse uitgave van deze uitgebreide studie. Het boek is voorzien van fraaie afbeeldingen in kleur. Als uw belangstelling gewekt is dan komt u het boek gerust eens inzien. Lenen kan trouwens ook.

Toen het boek eenmaal in ons bezit was, maakte Fonny de Rooy mooie vergrotingen in kleur van enkele werken van Petrus Christus. Hij lijstte ze netjes in. Ze sieren nog steeds de raadzaal van ons Heemhuis.

Zo signeert Petrus Christus zijn werken. Achter zijn voornaam zet hij Griekse tekens met de betekenis "Christus".

Den Oorlog Verklaard (1)

Herman Janssen

Het jaar 2004 stond voor Amalia helemaal in het teken van de Grote Oorlog. Het begon allemaal met de schenking van het oorlogsdagboek van pater Ladislas Segers. Dan volgden een achttal artikels in Van Wirskaante, een dialezing in Zondereigen, een driedaagse heemreis naar de Westhoek en de publicatie van het oorlogsdagboek en van de reisgids. Tussendoor was er via de Werkgroep Speciale Projecten de restauratie van het oorlogsmonument in Castelré en de publicatie van het boek “Castelré 1914-1918, begrensd overleven”. In oktober waren er de Lange Wandeling langs het traject van de Dodendraad en een memorabele tentoonstelling “Den Oorlog Verklaard” in de oude kippenslachterij aan de Turnhoutseweg. Op drie weken tijd telden we 2.300 geïnteresseerde en bijzonder tevreden bezoekers.

De Grote Oorlog in onze provincie.

Wereldoorlog I was vroeger bekend als de “Grote Oorlog”. Bij deze benaming denken we vooral aan de gebeurtenissen in West-Vlaanderen, tussen 1914 en 1918. De provincie Antwerpen beleefde toen echter een andere “Grote Oorlog”. In 1914 dreven de Duitsers de Belgische soldaten steeds verder terug. Ze trokken met geweld op naar Antwerpen en Brussel. Er werd fel gevochten om de stad Antwerpen. Honderdduizenden mensen vluchtten weg en trokken de grens over naar Nederland. De Duitsers veroverden Antwerpen. Toen begon de smokkel van mensen en voedsel. De Duitsers bezetten de provincie. Ze eisten huizen en woningen op. Ze stelden strenge regels op.

Dit alles kon je zien in de reizende tentoonstelling over De Grote Oorlog in onze provincie. Het Provinciebestuur wou daarmee als initiatiefnemer het eigen provinciearchief in de schijnwerpers plaatsen. Daarnaast leverden meer dan zestig archiefdiensten, musea, verenigingen en privé-personen uit binnen- en buitenland hun bijdrage.

De tentoonstelling probeerde een beeld van die oorlog te geven. Dat gebeurde met oude foto's, papieren, prenten en kranten. Maar ook helmen en wapens hadden er hun plaats. Er werd een zo ruim mogelijk overzicht gepresenteerd van de gebeurtenissen in de provincie Antwerpen vanaf het begin van de oorlogsdreiging tot de bevrijding in november 1918. "Den oorlog verklaard" moest het collectieve geheugen versterken en iedereen de kans geven deze ingrijpende gebeurtenis in onze regio in woord en beeld te bekijken.

Indeling

De tentoonstelling was chronologisch opgebouwd en bestond uit zeven verschillende delen waarvan de meeste nog eens thematisch waren onderverdeeld. Een langer stuk tekst was telkens voorzien bij de thematische

Provinciaal archivaris Marc Van Hauter, schrijver Sam Van Clemen, bestendig afgevaardigde Ludo Helsen en Fons Cornelissen bij de maquette van de dodendraad.

onderdelen. Daarnaast werd er per tentoongesteld voorwerp een korte uitleg voorzien. Verspreid over de hele tentoonstelling werd een tijdlijn aangebracht.

• **Deel 1: Een lange periode van vrede**

Het dagelijks leven vóór de zomer van 1914 werd geïllustreerd met enkele foto's en affiches. Het was de bedoeling om op die manier een scherp contrast te scheppen met de oorlogsperiode. Ook schilder Eugène Van Mieghem werd voorgesteld. Zijn werk hing verspreid over heel de tentoonstelling, dit in tegenstelling tot de andere opgenomen schrijvers en kunstenaars. Zij kwamen steeds in één onderdeel aan bod. Daarnaast werden de belangrijkste betrokkenen voorgesteld en werd de internationale ontwikkeling geschetst die leidde tot de oorlog. Tot slot werd uitgebreid ingegaan op de fortengordel rond Antwerpen, einde september 1914 de oorzaak van het oorlogsgeweld in onze provincie.

• **Deel 2: Van vrede naar oorlog**

De periode van 28 juni tot 4 augustus 1914 werd chronologisch behandeld. Er werd uitgebreid ingegaan op aanslag in Sarajevo. Voor de escalatie in de weken hierna werd gekozen voor reeks belangrijke koppen uit de Gazet van Antwerpen. Op deze manier werd ook de link gelegd met de provincie Antwerpen. Deel twee eindigde met de mobilisatie en het Belgisch antwoord op het Duits ultimatum, waarna Duitsland ons land binnenviel.

• **Deel 3: De Duitse inval in België**

Er werd een chronologisch overzicht gegeven van de Duitse opmars doorheen het zuiden van het land tot de slag bij de Marne. Hoewel het op zich niets te maken heeft met de provincie Antwerpen, was dit toch noodzakelijk omdat de belegering van Antwerpen een rechtstreeks gevolg was van het einde van de Duitse opmars begin september 1914. De wreedheden tegen de burgerbevolking buiten de provincie kwamen aan bod omdat dit een grote vluchtelingenstroom richting het veilig gewaande Antwerpen heeft veroorzaakt. Vervolgens werd een beeld opgehangen van de slag om Antwerpen. Dit overzicht liep door tot de stabilisatie van de

frontlijn aan de IJzer. Ook het arrondissement Turnhout kwam aan bod, hoewel dit vrijwel gespaard bleef. Deel drie eindigde met het einde van de strijd: het begraven van de gesneuvelden, het verzorgen van de gewonden, het afvoeren van krijgsgevangenen. Om het geheel te verlevendigen werden een aantal uniformen en andere militaire voorwerpen tentoongesteld (o.a. een dikke Bertha, de grootste bom op dat ogenblik).

• **Deel 4: Een bezette provincie**

Na de val van Antwerpen vluchtten vele tienduizenden burgers naar Nederland, wat dan ook als eerste werd belicht. Binnen dit onderdeel kwam ook het leven en werk van Alfred Ost aan bod. Er werd aangetoond dat ook de overheid zich moest aanpassen aan de bezetting, waarna een drieluik volgde over de bezetter, tegenstand tegen de bezetter en samenwerking met de bezetter. In dit laatste deel over activisme kwamen Felix Timmermans en Paul Van Ostaeyen aan bod omdat beiden hiermee nauw verbonden zijn geweest. De hoogspanningsdraad langs de grens kwam uitgebreid aan bod: een aantal foto's over de draad, pogingen om de grens clandestien over te steken en de Duitse actie hiertegen.

Het onderdeel 'dagelijks leven' viel uiteen in een algemeen deel en een deel over het Hulp- en Voedingscomité met daarbij ook aandacht voor Willem Elsschot, die hiervan bediende was. Deel vier eindigde met een overzicht van het leven van de soldaten van onze provincie aan en achter de IJzer. Eerst werd het leven daar voorgesteld aan de hand van een aantal foto's en werden enkele werken van Karel Lauwers getoond. Tot slot werd de Frontbeweging belicht, vooral aan de hand van het werk van Ward Hermans en Jozef Simons.

• **Deel 5: Van oorlog naar vrede**

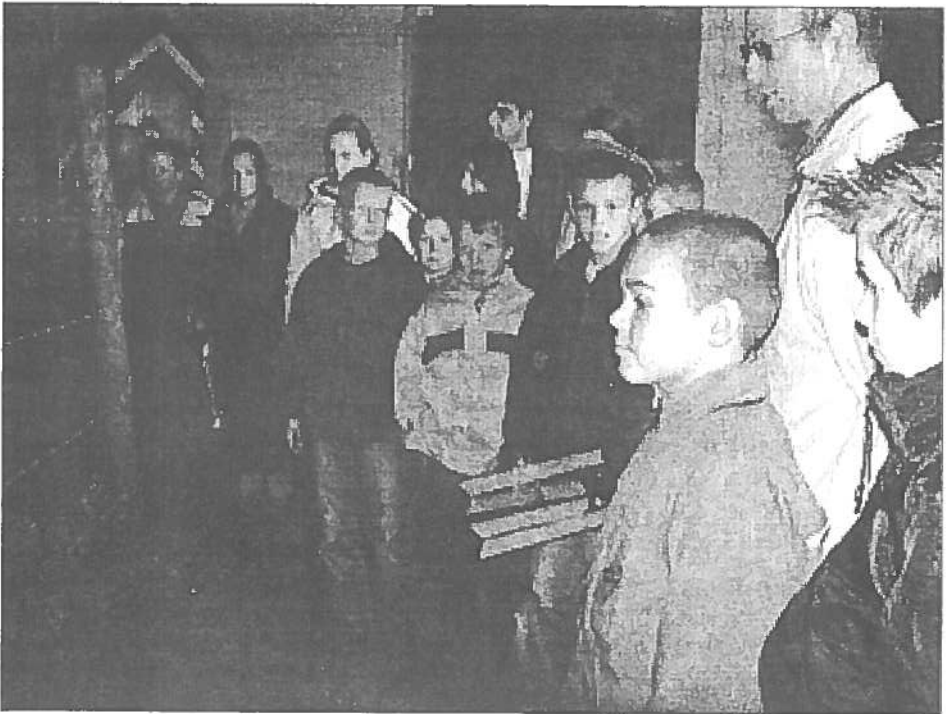
Het bevrijdingsoffensief werd behandeld samen met de aftocht van het Duits leger. Daarna volgden de intrede van de koning en zijn leger, de viering van de bevrijding, het Verdrag van Versailles en de bestraffing van de activisten.

• **Deel 6: De nasleep**

Tot slot kwamen de belangrijkste gevolgen van de oorlog aan bod: de internationale viering van kardinaal Mercier, de wederopbouw, het algemeen enkelvoudig stemrecht (met doorbraak van het socialisme en de Frontpartij), de oprichting van oud-strijdverenigingen en de Olympiade in Antwerpen. Deel zes eindigde met een verwijzing naar het heden door middel van literatuur over de oorlog en een beeld van hedendaagse sporen van de Eerste Wereldoorlog (gedenktekens, oorlogskerkhoven en de forten rond Antwerpen).

• **Deel 7: Baarle-Hertog, “Anders dan Elders”**

In elk dorp van de provincie Antwerpen liep eenzelfde rode draad betreffende de gebeurtenissen tijdens de Eerste Wereldoorlog: mobilisatie,

Twaalf schoolgroepen werden rondgeleid en de nagebouwde dodendraad kreeg veel aandacht.

De draad werd probleemloos gepasseerd door de grensgids.

bezetting, censuur, internering, slachtoffers, opeisingen, bevrijding, enzovoort. Die rode draad kwam ruim aan bod in de vorige zes delen. Heemkundekring Amalia van Solms zoemde in een eigen zevende deel extra in op de rijksgrens met Nederland en op de plaatselijke enclavesituatie. Een bijzonder boeiende invalshoek, zo bleek. Baarle-Hertog was inderdaad “Anders dan Elders”. Dat werd bewezen aan de hand van fragmenten uit de Baarlese oorlogskroniek, die in de loop van 2005 zal worden gepubliceerd in “Van Wirskaante”.

Wat was er in Baarle “Anders dan Elders”?

- **Deels bezet gebied, deels vrij.**

Zondereigen werd samen met Meerle op 3 november 1914 als laatste plaats in België door de Duitsers bezet. Tevergeefs gingen ze op zoek naar burgemeester Van Gilse. Die verbleef in het voor hen onbereikbare

enclavegebied. De Duitse troepen konden er niet bij zonder de Nederlandse neutraliteit te schenden. De enclaves van Baarle-Hertog maakten samen met het grondgebied aan de Westhoek deel uit van het vrije België. Bovenop het gemeentehuis van Baarle-Hertog wapperde de Belgische vlag, een doorn in het oog van de Duitsers.

• **Vluchtelingen**

Op een bepaald ogenblik verbleven er niet minder dan 24.000 vluchtelingen op Baarles grondgebied. Zij arriveerden te voet of met de trein. De opvang van vluchtelingen kostte veel tijd. Er moest worden gezorgd voor opvang. De meeste vluchtelingen werden doorgestuurd of kregen tijdelijk onderdak in het stationsgebouw. Daarnaast boden heel wat Baarlenaren gevluchte familieleden voor een langere periode onderdak in hun huis. Er werd gezorgd voor eten en de vluchtelingenkinderen kregen onderwijs in de plaatselijke feestzaal St.-Remi. Uiteraard waren er onder de vluchtelingen ook geboortes, huwelijken en sterfgevallen. Kortom, er was altijd wel ergens een gebrek aan zorg. Baarlese particulieren hebben zich bijzonder onderscheiden op gebied van dienstverlening, we denken daarbij vooral aan de dochters van burgemeester Van Gilse.

“Aanvang oktober, na een paniek veroorzaakt door de opkomst van Duitse soldaten te Turnhout en omliggende gemeenten, kwamen stroomen vluchtelingen naar hier afgezakt. Op den steenweg Turnhout-Baerle zagen we een onafgebroken stoet van mannen, vrouwen, en kinderen met in der haast bijeengescharrelde kleeding en dekgoed in pakken van allerlei soort, op alle slag van voertuigen zoals karren, stootwagentjes, kruiwagens, en zelfs fietsen geladen. Op zeer vriendelijke wijze werden ze door de Nederlandsche soldaten ontvangen en herwaarts gebracht. Vermoeide moeders werden van hunne zware pakken ontlast. Schreiende kinderen werden met groote liefde opgenomen.”

• **Meer inkwartiering**

In Baarle-Nassau waren een paar duizend Nederlandse soldaten gestationeerd. In Zondereigen zochten ruim honderd Landsturmiers inkwartiering.

• **Meer smokkel en andere verzetsactiviteiten**

De “middelste bult van de provincie Antwerpen” en de enclaves maakten van Baarle hét smokkelgebied bij uitstek, tot grote Duitse ergernis. Al vlug verschenen er als vorm van verzet officiële Belgische postzegels, gedrukt door de Belgische regering in Le Havre. Deze zegels werden massaal in Baarle-Hertog gedistribueerd. Vanuit de enclaves brachten smokkelaars honderdduizenden zegels het bezette land binnen. En via een draadloze zendmast was er een verbinding met de troepen achter de IJzer en met het verzet in Engeland.

• **Meer draadversperringen**

Rond Baarle stonden drie draden, waarvan de dodendraad veruit de bekendste was. Deze hindernis bestond uit 3 evenwijdig lopende draadversperringen. De middelste bestond uit 7 zinken of koperen draden onder hoogspanning boven elkaar, op een onderlinge afstand van 30 centimeter. Aan weerszijden van deze dodelijke hindernis bevond zich de zogenaamde beveiligingsafrastrering, doorgaans op een meter afstand van de hoogspanningslijnen. Deze bestond uit vijf prikkeldraden tot op een hoogte van ongeveer 1,80 meter.

De inwoners van het Nederlandse Castelré geraakten omwille van de draadversperring niet meer bij hun parochiekerk in het Belgische Minderhout. Daarom kregen zij een noodkerk en eigen pastoor. Wist je dat diezelfde pastoor spioneerde voor het Belgisch leger?

De inwoners van het bezette Zondereigen geraakten omwille van de draadversperring niet meer bij hun gemeentehuis in Baarle-Hertog. Bij schepene Toontje Gillis werd een noodgemeentehuis ingericht. Daar werd een voorlopige burgerlijke stand en een bevolkingsregister bijgehouden.

Nabij de Baarlese dodendraad stierven driëntwintig mensen, waarvan twee uit Castelré en één uit Zondereigen. De dodentol was bijzonder hoog in vergelijking met andere plaatsen. De reden ligt voor de hand: de “middelste bult van de provincie Antwerpen” zorgt voor een kilometerslange en

In het uniform van veldwachter Jef Marcelis, frontsoldaat 1914-1918.

gecompliceerde rijksgrens, wat van Baarle hét smokkelgebied bij uitstek maakte.

Aan de grens met Meerle, Weelde en Poppel stond een tweede draad: een prikkeldraadversperring. Inwoners van deze drie dorpen zaten opgesloten tussen de dodendraad en de prikkeldraadzone, die ruim vijftig meter breed was en bestond uit drie hindernissen: eerst een aantal rollen prikkeldraad, dan Friese ruiters en tot slot prikkeldraden aan houten palen.

Rond de agglomeratie van Baarle-Hertog en Baarle-Nassau werd door het Nederlandse leger een derde draad geplaatst, een drie

meter hoge en 4,5 km lange kippengaasomheining. Doel was het voorkomen van het smokkelen van etenswaren, een voorwaarde om de noodzakelijke import van levensmiddelen vanuit Nederland mogelijk te maken.

• Meer Baarlese soldaten

Zo'n zestig jongens uit Baarle-Hertog hebben hun land gediend, hetzij als frontsoldaat in de Westhoek, als krijgsgevangene in Duitsland of als geïnterneerde in Nederland. Baarlese jongens uit het enclavegebied konden de hele oorlog worden opgeroepen om soldaat te worden in het Belgisch leger, dit in tegenstelling tot de jongeren in het bezette deel van België. Die konden na verloop van tijd het leger niet meer vervoegen omwille van de

elektrische draadversperring aan de rijksgrens met Nederland. Baarle-Hertog telde daarom in vergelijking met andere dorpen veel soldaten onder haar inwoners.

Het was moeilijk om zich te onttrekken aan de dienstplicht. Het hielp bijvoorbeeld niet dat Belgische dienstplichtigen in Baarle-Nassau gingen wonen. Je moest minstens tien jaar "in het buitenland" verblijven om vrijgesteld te worden. Wel was er vaak discussie over de nationaliteit van sommige jongens. De secretaris van Baarle-Hertog onderzocht dan zelfs de nationaliteit van de grootvader (in rechte lijn) ten tijde van de Belgische onafhankelijkheid. Een aantal jongens verkoos de Nederlandse mobilisatie boven de Belgische.

Minstens een twintigtal inwoners van Baarle-Nassau (en waarschijnlijk een veelvoud van dit getal) werd gemobiliseerd in het Nederlandse leger. In kamp Harderwijk kwamen Nederlandse en Belgische Baarlenaren mekaar tegen als bewaker en geïnterneerde.

• Meer problemen met de voedselbevoorrading

De handel met het bezette deel van België was onmogelijk geworden door de dodendraad en Nederland had alle export van zijn voedingswaren verboden.

Namenlijst: soldaten van Baarle-Hertog (Zondereigen)

1. Huybrechts Cornelis	12. Van den Heuvel Louis
2. Huybrechts Karel	13. Van Dijck Emiel
3. Jansens Frans	14. Van Dijck Gust
4. Jespers Frans	15. Verheyen Jaak
5. Lauwerysen Karel	16. Verhoeven Fons
6. Matthé Gust	17. Versmissen Fons
7. Mertens Louis	18. Verstraelen Jan
8. Nooyens August	19. Willebrords Jef
9. Remeysen August	20. Willebrords Frans
10. Schoofs Jef	<i>Wie kent nog soldaten uit</i>
11. Segers Jef	<i>Zondereigen (1914-1918)?</i>

Namenlijst: soldaten van Baarle-Hertog (enclaves)

1. Adriaensen Louis	27. Peeters Alexander
2. Bogaerts Alfons Karel Jozef	28. Slockers Jan Corneel
3. Caenen Richard Gerard	29. Slockers Jozef
4. De Laet Jos	30. Stevens Louis
5. Geppaard Jan Adriaan	31. Thierens Désiré
6. Gillis Constant	32. Valgaeren Isidorus
7. Gillis Gerard August	33. Van Ballaer Jos
8. Goudenhoofd René	34. Van Casteren Karel
9. Grooten Alfons	35. Van de Mierop Jan Frans
10. Grooten Jules	36. Van de Pol Henri Jos Gustaaf Maria
11. Grooten Constant	37. Van der Flaes Alfons
12. Hillen Louis	38. Van der Flaes Gerard
13. Jansen Hendrik	39. Van Haeren Denis
14. Jansen Petrus Julius	40. Van Tongerlo "John" Frans Willem (Gilze)
15. Jansens Denis August	41. Verheijen Alfons Cornelis
16. Kersemans Stephanus	42. Verheyen Henri Matheus
17. Lanslots Alfons	43. Vriens Jan Baptist
18. Leroi Frédéric Eugeen	44. Willemen Louis
19. Loots Eugeen Maximiliaan	45. Wilmsen Aloïs Jan
20. Loots Jules Jan Baptist	46. Wilmsen Jac
21. Marcelis Jef	47. Wilmsen Louis August
22. Martens Jos	48. Wouters Petrus
23. Miot Camiel	<i>Wie kent nog soldaten uit de enclaves van Baarle-Hertog (1914-1918)?</i>
24. Nijssen Frans Jos	
25. Nijssen Lodewijk Karel Jozef	
26. Olislagers Jan Corneel	

Namenlijst: soldaten van het Nederlands leger

1. Boeren Vic	13. Severijns Adriaan, Alphen
2. Geerts Jan	14. Smeekens Peter Adriaan, Ginneken
3. Geerts Jef	15. Remeysen
4. Geerts (Peter of Charel), Castelré	16. Snoeijns Clement, Castelré
5. Gulickx Harry	17. Van Beek Wilhelmus Cornelis
6. Huyben Hendrikus Adrianus	18. Van den Brandt Kees
7. Jespers Jan	19. Van Eijck Johannes
8. Keustermans Jan	20. Verheijen Adriaan
9. Kooremans Johannes Antonius	21. Verheijen August
10. Kooremans Steven	22. Willemsen Adriaan
11. Leuris Adriaan Cornelis	<i>Wie kent nog Baarlese soldaten van het Nederlands leger (1914- 1918)?</i>
12. Martens Juul	

De 2000ste bezoeker ontving een aardige attentie uit handen van André Moors.

Doop van prinses Amalia

A.J. van Eijl-v.d. Klashorst

Dopelinge Amalia, wij leefden met je mee
Tijdens de hele plechtigheid op radio en T.V.
De Jacobskerk was een festijn, versierd met zoveel bloemen
En zoveel kinderen zongen blij, te veel om op te noemen.

Je ouders brachten je heel trots - we zagen hun stil geluk -
In je oude kanten doopjapon, hun vreugde kon niet stuk.
Drie grootouders keken blij naar 't kind dat rustig lag en tevree
En ook je lieve opa Claus keek vanuit de hemel mee.

Dominee ter Linden, je al bekend, is naar je toe gegaan
En maakte je tot Christuskind met 't water van de Jordaan.
Je volgde de plechtigheid met beide oogjes open
En liet het heilige water kalm over je snoetje lopen.

Je was zo echt ons Doornroosje.
Compleet met zes lieve mensen,
Die om de beurt je toespraken
Met welgemeende wensen.

Toen je Zweedse tante Victoria kwam, met haar hoge stemgeluid,
Volgden je oogjes haar gezicht, je lipjes attent getuit.
Ook zij wenste je alle goeds en jij antwoordde vlug
Want met een lieve glimlach brabbelde je terug.

Toen al het plechtigs over was, ging je als nieuwe Christin
Met je familie en vriendschaar de auto snel weer in.
Wij allen volgen je groei in de eerstkomende tijd
En begeleiden je tesaam naar je volwassenheid.

Als 'r 'ne kleine geboren wier

Fons Willemsen

D'r ging nogal wè aon veuraf als 'r een kiendje kwaam. Dan wier er 'ne kindskörf klaorgemaakt, mee zowè van alles d'r in. Veul dingen die de mensen vandaag d'n dag nog nie meer kennen. Maor 't was vruger wel nodig. Wè't'r allemaol inzaat? Luiers, naovelbandjes, babypoeier en zalf niet te vergeten en lakentjes en 'n dekentje en nog wè zakdoekskes.

Ook moest d'n dokter verwittigd worden en de baakster. Die moesten 'r wel zijn als zo ver was. Heel vruger moeste die te voet komen. Laoter kwaam d'n dokter op de fiets.

Ik weet 't nog maor al te goed; het was in 1952. 's Aovonds om tien uren rij ik naor dokter Govaerts in Baol op de fiets. En hijgen als een spurriekoei, want ik had zowat de dèèrmen uit m'n lijf gefietst, omdat onze kleine geboren zou worden. Toen ik aonbelde, ging 'r boven een raom open. "Wat mag 't zijn?" Ik zeg: "Dokter, wilde gij nie 's naor ons toe komen, want onze kleine is op komst!" "Ik lig net te bed", zei d'n dokter, "maar ik ben er zo." Toen ik bekaant weer thuis was, reed hij me veurbij. Hij had toen nog maor pas zijnen auto en die kon ik nie veurblijven. Vruger ging dokter Govaerts mee zijn pèèrd naor de zieken en laoter kocht hij 'ne moter. Wè 'nen aorigen tijd! Maor de kleine is'r en laot ons het daor 's over hebben.

Ons kiendje wier 's aovonds geboren en 's anderendaags al gedoopt, want, zei de pastoor, anders hedde 'n duveltje in huis! Zou de kleine in de veurmiddag geboren zijn, dan moest'm nog veur d'n aovond laoten dopen. Dè waoren toen zo de reglementen.

De buurvrouwen, die waoren daor in die'n tijd veur aangewezen, om de kleine te laoten dopen. Pas opgedroogd, krijgt zo'n klein ding weer waoter

over zijn kopke. Die buurvrouwen moesten dikwijls ver gaon veur zo'nen doop. Als ge in 't durp woonde, dan ging dè nog wel, maor te voet van de Baolhaai naor de kerk mee die'e kleine goed ingepakt op oewen èèrm, dè was toch iets anders. Ge moet weten, die vrouwen waoren altijd mee z'n tweeën. Dan konden ze het kiendje geregeld zo 'ns overpakken. En blèèten dè't'ie kleintjes dikwijls deden. Maor daor zaten de vrouwen niks mee in. "Hij houdt van eigens weer wel 'ns op", zeiden ze. En dè's waor ook.

Als d'n doop gedaon was dan konden de buurvrouwkes weer op huis op aon om de kleine af te leveren en een bakske koffie te drinken mee een beschuit mee muiskes. Die waoren d'r toen ook al.

De moeder moest negen daogen het bed houwen. Als ze een bietje hersteld was, mocht ze na zes weken de kerkgang doen. Dan ging de moeder zelf naor de kerk, waor ze eerst de mis bijwoonde. Dan kwaam de pastoor de vrouw ophaolen. Hij bracht een kaars mee. Die kostte in die'n tijd al 'ne rijksdaolder! De moeder droeg de kaars en pakte mee d'r andere hand het kleed van de pastoor vast. Zo begeleidde hij haar naar het altaar ven Maria om te bedanken en de zegen af te smeken veur de gezondheid van het kiendje.

Als die plechtigheid gedaon was, gingen moeder en buurvrouwen op huis op aon. Dè ging vruger allemaol te voet. Ze wisten nie beter. Thuis aongekomen, wier d'r koffie gezet, d'r kwaam krentenbrood en peperkoek op taofel en het was een gezellig saomenzijn. De kleine wier nog 'ns goed bekeken en dan kon het daogelijks leven weer zijne gewone gang gaon.

Kijkt 'ns efkens terug; 't is allemaol nog nie zo lang geleden en toch zijn die gewoontes allemaol weg. Verdwenen als sneeuw veur de zon. Maor ge meugt'r gerust nog 'ns aon terug denken, aon die ouwverwetste gewoontes. Wè waoren de mensen toen gelukkig, op hullie manier!

Tot nog 'ns, maor dan heb ik 't weer over iets anders.

Kwartierstaat van de kinderen van Alfons Cornelissen

Jan Broos

Twee totaal verschillende gebeurtenissen... Zestig jaar geleden werd Miet Verhoeven gefusilleerd als verzetstrijdster. Onlangs gaf ons lid Fons Cornelissen de burgemeesterssjerp van Baarle-Hertog door aan Jan Van Leuven.

Eén raakpunt... Fons is de zoon van Miet. Namens onze vereniging willen we het gezin van Fons en Liza Cornelissen-Versmissen in de kijker zetten. Dat doen we met de publicatie van de kwartierstaat van hun kinderen. De volledige versie vind je terug onder de rubriek "Genealogie" op onze website www.amaliavansolms.org

Generatie I

- 1a. Hugo Cornelissen, geboren in 1955.
- 1b. Ad Cornelissen, geboren in 1958.
- 1c. Myriam Cornelissen, geboren in 1963.

Generatie II

2. Alfons Cornelissen, geboren in 1926.
3. Liza Versmissen, geboren in 1930.

Generatie III

4. Hugo Cornelissen, geboren in Hoogstraten op 21 december 1881, overleden in Baarle-Hertog op 12 september 1966, trouwt voor 1930.
5. Maria Jos. Verhoeven, geboren in Hoogstraten op 30 november 1898, overleden in Breda [gefusilleerd als verzetsstrijder] op 10 september 1944.
6. Adriaan Versmissen, geboren in Castelé op 4 september 1899, overleden in Goirle op 25 februari 1982, trouwt in Baarle-Nassau op 9 oktober 1926.

7. Melania Cornelia Broos, geboren in Baarle-Nassau op 30 juli 1903, overleden in Baarle-Nassau op 10 juli 1979.

Generatie IV

8. Jacobus Henr. Cornelissen, geboren in Hoogstraten op 10 oktober 1849, trouwt in Hoogstraten in 1881.
9. Theresia Maria Meijvis, geboren in Hoogstraten op 28 april 1854.
10. Gasparius Verhoeven, geboren in Hoogstraten op 7 maart 1865, trouwt in Hoogstraten op 24 januari 1889.
11. Maria Cornelia Nieuwlaat, geboren in Mortsel op 30 augustus 1869.
12. Petrus Franc. Versmissen, geboren in Baarle-Nassau op 28 april 1864, overleden in Baarle-Nassau op 5 april 1928, trouwt in Baarle-Nassau op 19 november 1892.
13. Maria Elisabeth Gestel van, geboren in Baarle-Nassau op 5 maart 1864.
14. Joannes Franciscus Broos, geboren in Weelde op 24 februari 1871, overleden in Baarle-Nassau op 20 oktober 1947, trouwt in Baarle-Nassau op 2 mei 1895.
15. Maria Catharina Verheijen, geboren in Alphen op 23 juni 1873, overleden in Baarle-Nassau op 3 november 1952.

Generatie V

16. Joannes Josephus Cornelissen, geboren in Meer op 17 september 1814, overleden in Hoogstraten op 9 januari 1872, trouwt in Hoogstraten op 19 april 1841.
17. Maria Catharina Servaas, geboren in Castelé op 8 juli 1815.
18. Andreas Meijvis, geboren in Hoogstraten op 29 juni 1803, trouwt in Hoogstraten op 17 juni 1844.
19. Angelina Jansen, geboren in Hoogstraten op 23 mei 1813.
20. Josephus Franc. Verhoeven, geboren in Hoogstraten op 21 maart 1825, trouwt in Hoogstraten op 2 september 1852.
21. Cornelia Doms, geboren in Rijkevorsel op 10 juli 1821.
22. Adrianus Nieuwlaat, geboren in circa 1841, trouwt voor 1869.
23. Joanna Catharina Hooijdonck van, geboren circa 1842.

24. Petrus Josephus Versmissen, geboren in Wortel op 19 november 1833, overleden in Baarle-Nassau op 29 juni 1900.
25. Johanna Poppel van, geboren in Baarle-Nassau op 21 januari 1826, overleden in Baarle-Nassau op 28 juni 1899.
26. Hendrik Gestel van, geboren in Ulicoten op 30 maart 1816, overleden in Baarle-Nassau op 8 februari 1890, trouwt in Baarle-Nassau op 28 juni 1846.
27. Maria Catharina Kuijlen, geboren in Baarle-Nassau op 11 juli 1821, overleden in Baarle-Nassau op 30 maart 1887.
28. Adrianus Broos, geboren in Merksplas op 3 september 1834, landbouwer, overleden in Baarle-Nassau op 18 september 1895, trouwt in Weelde op 15 mei 1861.
29. Melania Mallants, geboren in Begijnendijk op 5 augustus 1838, landbouwster, overleden in Baarle-Nassau op 10 juni 1897.
30. Adriaan Verheijen, geboren in Baarle-Nassau op 14 maart 1830, overleden in Alphen en Riel op 12 juni 1916, trouwt in Baarle-Nassau op 3 april 1869.
31. Adriana Maria Sas van, geboren in Baarle-Nassau op 26 april 1838, overleden in Alphen en Riel op 21 maart 1912.

Generatie VI

32. Joannes Franciscus Cornelissen, geboren in Lichtaart circa 1762, overleden in Meer op 11 juni 1817, trouwt in Minderhout op 8 november 1813.
33. Anna Maria Brosens, gedoopt in Meer op 24 januari 1790, overleden in Hoogstraten op 13 mei 1857.
34. Clement Servaas, geboren vermoedelijk in Castelré circa 1786, overleden in Castelré op 19 mei 1815, trouwt voor 1816.
35. Dimphna Verheijen, geboren in Meer op 27 februari 1787, overleden in Baarle-Nassau op 18 maart 1866.
36. Franciscus Meijvis, gedoopt in Wortel op 31 maart 1731, overleden in Hoogstraten op 7 april 1809, trouwt vermoedelijk in Minderhout voor 1803.

37. Maria Catharina Wijten, gedoopt in Minderhout op 7 september 1762, overleden in Hoogstraten op 14 juli 1829.
38. Gerardus Jansen, gedoopt in Wortel op 31 mei 1764, overleden in Hoogstraten op 26 mei 1838, kerkelijk huwelijk in Meer op 14 januari 1794.
39. Adriana Maria Segers, gedoopt in Meer op 20 maart 1772.
40. Gerardus Verhoeven, geboren in Hoogstraten op 16 februari 1763, overleden in Hoogstraten op 26 mei 1847, trouwt in Hoogstraten op 5 mei 1805.
41. Anna Maria Havermans, gedoopt in Zundert op 9 maart 1784, overleden in Hoogstraten op 24 april 1850.
42. Michael Doms, geboren in Wortel circa 1782, overleden in Rijkevorsel op 15 april 1835, trouwt in Rijkevorsel.
43. Christina Huijbrechts, gedoopt in Rijkevorsel op 21 augustus 1790, overleden in Rijkevorsel op 19 mei 1834.
48. Joannes Baptist Franc. Versmissen, geboren in Wortel op 28 mei 1794, overleden in Wortel op 17 augustus 1852.
49. Cornelia Schepers.
50. Antonie Poppel van, geboren in Castelré circa 1770, overleden in Baarle-Nassau op 12 juli 1843.
51. Catharina Roelen, geboren in Rijkevorsel circa 1780, overleden in Baarle-Nassau op 6 februari 1861.
52. Jan Peter Gestel van, geboren in Baarle-Nassau op 4 juli 1778, overleden in Baarle-Nassau op 20 januari 1846, trouwt in Baarle-Nassau op 4 december 1812.
53. Maria Elisabeth Maas, geboren in Baarle-Hertog circa 1782, overleden in Baarle-Nassau op 5 april 1861.
54. Jan Peter Kuijlen, geboren in Baarle-Nassau op 13 april 1780, overleden in Baarle-Nassau op 26 november 1847, trouwt in Baarle-Nassau in 1817.
55. Cornelia Godschalk, geboren in Poppel op 12 april 1794, overleden in Baarle-Nassau op 2 oktober 1871.

56. Joannes Broos, geboren in Turnhout op 12 mei 1793, landbouwer, overleden in Merksplas op 4 september 1853, trouwt in Merksplas op 11 januari 1814.
57. Anna Maria Mathé, geboren in Beerse op 12 januari 1796, landbouwster, overleden in Merksplas op 1 november 1855.
58. Petrus Jacobus Mallants, geboren in Balen op 16 december 1780, gedoopt in Balen op 16 december 1780, landbouwer, overleden in Weelde op 26 juni 1861.
59. Anna Maria Craenen, geboren in Aarschot, overleden in Weelde op 1 april 1873.
60. Pieter Verheijen, geboren in Baarle-Nassau op 6 september 1780, landbouwer, overleden in Baarle-Nassau op 5 oktober 1852, trouwt in Baarle-Nassau op 17 augustus 1817.
61. Henrica Bedaf van, geboren in Baarle-Nassau op 4 november 1796, overleden in Baarle-Nassau op 26 mei 1837.
62. Hubertus Sas van, geboren in Baarle-Nassau op 3 oktober 1799, overleden in Alphen en Riel op 25 september 1878, trouwt in Baarle-Hertog op 12 juni 1826.
63. Petronella Swolfs, geboren in Baarle-Nassau op 2 september 1794, overleden in Baarle-Nassau op 29 mei 1865.

Merkwaardigheden (41)

Poolse bevrijders en een bevrijde Pool

Antoon van Tuijl

Begin oktober had Baarle weer een grote groep Polen op bezoek. Misschien wel voor het laatst waren er nog enkele oud-strijders in het gezelschap. We hebben zelf gemerkt of kunnen lezen dat Baarle samen met deze mensen op gepaste wijze onze zestigjarige bevrijding herdacht en gevierd heeft.

Dat Poolse jonge mensen ons heem zestig jaar geleden verlost van de Duitse bezetting is alom bekend. Wat velen niet weten: een Baarlese familie heeft tijdens dezelfde rumoerige oktoberdagen van 1944 een Pool bevrijd! Dit mag je toch op zijn minst wel een merkwaardig feit noemen. In grote lijnen ging het als volgt.

Op een of andere wijze is de jonge Pool Julian Rostek in het Duitse leger verzeild geraakt. Blijkbaar heeft hij het in deze krijgsmacht niet naar zijn zin. De wens om er aan te ontsnappen, wordt sterker naarmate hij merkt dat Duitsland aan de verliezende hand is. Het voortdurend terugtrekken van zijn eenheid is daar een duidelijk bewijs van.

Wanneer zij legeronderdeel weer aanstalten maakt om richting oosten op te schuiven en als hij bovendien verneemt dat de oprukkende troepen Polen zijn, neemt hij het besluit de vrijheid te kiezen. Zijn eenheid vertrekt op 2 oktober 1944 vanaf de Kievit. Rostek verschuilt zich op de schelft (hooizolder) bij de familie Verschuieren en laat de Duitsers zonder hem vertrekken.

Dochter Nelly gaat 's morgens al vroeg melken. Ze is juist iets eerder in de stal als broer Jan die haar komt helpen. "Ik hoor iets op de schelft!" zegt Nelly. Jan luistert ook en ze horen het allebei: "Ssst!" Jan gaat kijken en ziet iemand in Duits uniform. Dat is even schrikken! De soldaat doet teken dat hij honger heeft. Hij komt naar beneden en wordt naar de keuken gebracht. Daar maakt moeder Verschuieren een paar stevige boterhammen

Julian Rostek
 76, Great King Street
 Edinburgh
 England
 8. / II. 1946.

Beste Vrienden!

Excuseer mij, dat ik voor een lange tijd niet geschreven hebt.

De reden, dat ik niet geschreven hebt is eigenlijk dat niet Uw taal kan spreken en schrijven.

In het zelfde huis woont een Hollandsche Dame, = hoe verstaald de brief voor mij. Maar ~~tot~~ ik weet niet, of U mij herinneren.

Kunt U, de dag nog herinneren, toen de Polsche soldaten naar Baarle-Nassau kwamen?

voor hem en geeft hem melk. Hij weet verder de verbouwereerde familie duidelijk te maken dat hij graag andere kleren zou hebben. Een broek, hemd, kiel en klompen van Jan zijn gauw genoeg beschikbaar. Met veel gebarentaal komen ze overeen dat hij zich doofstom zal houden. Achteraf blijkt dat pa Verschueren er meer van weet. Hij heeft de Pool op de schelft verstoppt en de ladder daarna weggehaald. Hij zag het niet zitten dat de Pool zou gaan rondspoken op het erf.

Ook op de Kievit spant het er door felle beschietingen over en weer. De familie Verschueren zoekt veiligheid in de kelder en de Pool kruipt er bij. Bij het naderen van de Poolse bevrijders gaat Julian zwaaiend met een witte lap naar buiten om zich aan zijn landgenoten over te geven.

Op 4 oktober trekt hij mee richting Breda. Van daar af stuurt de legerleiding hem al snel naar Engeland om er een officiersopleiding te volgen. Later

komt hij in Schotland terecht, studeert aanvankelijk voor dierenarts maar wordt uiteindelijk apotheker.

Op 8 januari 1946 schrijft hij zijn eerste brief aan de familie Verschuieren. Hij heeft moeten zoeken naar iemand die zijn Engels naar Nederlands om kan zetten. De dame die dat uiteindelijk voor hem doet, heeft blijkbaar al lang geen Nederlands meer gebruikt!

Julian Rostek leeft nog, is de tachtig al ruim gepasseerd en stuurt nog jaarlijks zijn goede Kerst- en Nieuwjaarswensen. Zijn grote wens om zijn Baarlese helpers eens te komen bezoeken, is door allerlei oorzaken nooit in vervulling gegaan.

Nog niet?

Hartelijk dank aan Mevr. v.d. Put-Verschuieren en zoon Ludo voor de gegevens van dit merkwaardige verhaal.

De huismuis, een listig diertje

Piet v.d. Flaes

Wij waren in opdracht van de Gemeente sloten aan het opschonen, toen op een mistige morgen er een fietser langsreed met een melkkannetje aan zijn stuur. Hij deed de deur van een nabijstaande schuur open en we hoorden zijn poezen al miauwen. Aan zijn broekspijpen happende, gingen ze mee naar binnen. Het was landbouwer Verhoeven die op de Tommel verblijf hield en hier een schuur had staan. Tijdens de graanoogst sloeg hij daarin zijn oogst op. Zijn rogge, tarwe of haver werden dan in de winter gedorst. De poezen zorgden ervoor dat de schade door ratten en muizen beperkt bleef. Tijdens het dorsen en bij strenge vorst werden de katten door iemand die er vlak bij woonde, naar binnen gehaald. Zo hadden deze poezen een luizenleventje! Waren er winterse dagen met sneeuw en gladheid, dan verscheen de heer Verhoeven met zijn vierliterse melkkan en kattenvoer. Dat gaf hij aan de mensen die tijdelijk instonden voor de verzorging van zijn dieren. De poezen maakten fel jacht op de ratten en muizen. Die zochten daardoor naar elders een goed heenkomen.

Muizen hebben aan een piepklein holletje genoeg om hun kroost van vier tot vijf jongen te baren en groot te brengen. Het is een gezellig nestje van papier, grasjes, wol en haren. De ouders hebben het druk met zoeken naar eten. De muis is een zeer listig diertje dat op alle mogelijke manieren zijn kostje moet zien te vergaren. Daarbij is kaas wel zijn grote liefde!

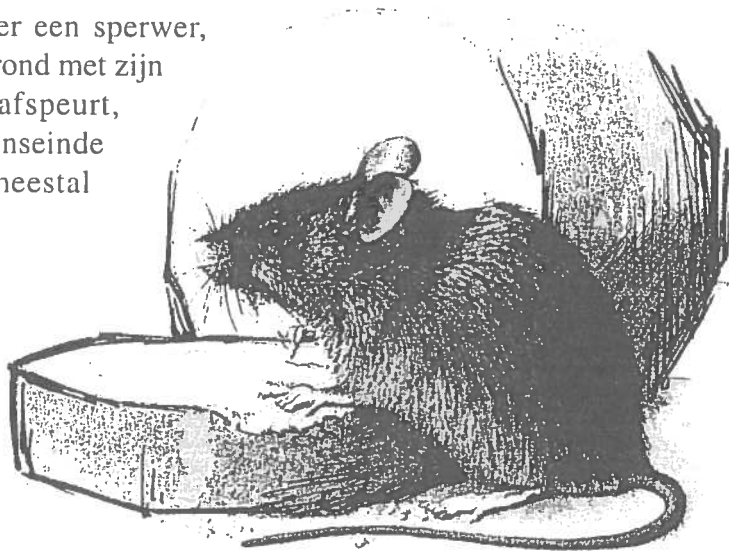
Er waren vroeger muizenvallen in de handel. Men spande de veer en bracht aan het uiteinde een stukje kaas aan. De volgende morgen keek men of men succes had. Een ander bestrijdingsmiddel was het muizengif. Dat werkte radicaal bij het verdelgen van muizen. Wel moest men om de zeven of acht jaar met een nieuw gif op de markt komen omdat de muizen in hun lichaam een soort tegengif opbouwden. Zo had het tot dan toe gebruikte middel geen resultaat meer.

Wist u dat een muis een loodrechte muur kan beklimmen? Dat helpt de slimme diertjes om overal op verkenning te gaan.

Het gebruik van de botervloot, de broodtrommel en de koelkast waarin wij ons voedsel bewaren, betekenden tegenslagen voor het gezapige leventje dat muizen voordien konden leiden. Wij maken het hen heel moeilijk iets eetbaars te vinden.

Rest me om ook nog iets anders te vertellen waaraan je merkt dat muizen een grote rol speelden in ons dagelijks leven. Vroeger had men in ons Baarle een café tegenover de ingang van de Remigiuserkerk. Dat heette “de Muizenval”. Hier woonden de gebroeders Hoefnagels, die met gekruiste benen in zogenaamde lotushouding, het kleermakersberoep uitoefenden. Verder kennen we de acteur van de tv, Eric van Muyswinkel. En bij Mechelen ligt zelfs een plaatsje met de naam Muizen. De Antwerpse Zoo heeft er een dependance. Hier worden kweekprogramma's voor allerlei zeldzame dieren opgezet.

Voor muizen hoeft dat niet. Ze zijn niet zeldzaam. Ze vormen wel een welkome prooi voor allerlei roofvogels. Wanneer een sperwer, valk of uil de grond met zijn scherpe ogen afspeurt, dan is het levenseinde van de muis meestal nabij.

Arme Amalia (50)

Onze schenkingenrubriek loopt gewoon door. Verschillende mensen bedachten Amalia weer met voorwerpen of documenten. Wij bewaren ze en halen ze tevoorschijn op momenten dat ze voor een tentoonstelling van pas komen. Zo zijn er op onze huidige expositie rond archeologie aardig wat vroegere schenkingen te zien. Wat er in de afgelopen maanden binnenkwam, vermelden we met vreugde.

Een paar oude heemkalenders, o.a. een exemplaar van 1992. Daar zijn we heel blij mee omdat die jaargang volledig uitverkocht was. – Twee kalenders (1981 en 1985) van Fotoclub “de Zoeker”. De vele foto’s van Baarlese situaties zijn zeer welkom. – Een serie bidprentjes, die wij overdragen aan onze stamboomonderzoekers. – Een grote foto met in volle breedte vele vertegenwoordigers van de “Brandassurantie van de N.C.B.” Ze is gemaakt b.g.v. het zestigjarig jubileum op 22 september 1948. – Een bankbiljet van Bfrs. 20,-. – Een prent met een fraai gedicht n.a.v. het gouden regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina. – Een sigarenkistje van Loots van het merk “Wilde Singeltjes”. – Een handvol vreemde munten uit diverse landen. – Een oude vierkante koektrommel met een slotje. (Was dat tegen snoepgrage kindertjes?) – Een ingekaderd doek, met in het midden een papieren afbeelding van de H.Familie, tussen geborduurde bloementakken. – Een facsimile-uitgave van een serie proclamaties en bekendmakingen uit de Eerste Wereldoorlog. Ze zijn afkomstig uit de omgeving van Luik en illustreren de zware onderdrukking van de toenmalige bezetter. – Een set schoenenspanners om te krappe schoenen op te rekken. – Een kruisbeeld van hout met een slanke bronzen corpus. – Een wijwatervaatje van geglaazuurd aardewerk. – Een verzameling van enkele tientallen blikken trommels en dozen. (Onze totale verzameling nadert nu de vijfhonderd stuks!) – Enkele documenten m.b.t. de bouw en het onderhoud van de gedachteniskapel op de Hooiberg in Castelré – Een doosje met geweerkogels.

Boekenrubriek

Christa Derks

Uitgelezen

Regelmatig sta ik op woensdagavonden voor de boekenkast in Bidoc en dan valt mijn oog zomaar op iets wat me interesseert. Zo pak ik op zeker moment het boek “Kinderwagens en Korsetten”, geschreven door Bob de Graaff en Lidwien Marcus.

Op de omslag staan vier foto's: een man stopt wapens in een kinderwagen, een vrouw legt haar kindje in die wagen, een jonge vrouw is aan het stencilen en een andere vrouw zit te typen bij het licht van een carbidlampje, terwijl een man dicteert. De titel van het boek vertelt wat hier aan de hand is: “Onderzoek naar de sociale achtergrond en de rol van vrouwen in het verzet '40-'45.” Het boek verscheen in 1980. De schrijvers beantwoorden een aantal vragen. Wie gingen er in het verzet? Wat waren de motieven? Wat voor werk deden deze vrouwen?

Achter in het boek zijn tabellen opgenomen. Men kan hieruit allerlei gegevens over de verzetsvrouwen halen. Men schat dat er ongeveer tweeduizend vrouwen betrapt, verraden en terechtgesteld zijn. Op bladzijde 41 en 42 staat een stukje over Miet Cornelissen-Verhoeven.

De schrijvers erkennen dat zij de volledige geschiedenis van de vrouw in het verzet niet kunnen achterhalen, maar door hun uitgebreid onderzoek – ik ril al als ik de bibliografie bekijk! – hebben ze een goed overzicht gegeven van een periode waarin vrouwen een belangrijke rol speelden.

Terwijl ik dit schrijf, realiseer ik me dat dit allemaal al zestig jaar geleden is!

Uit de kleine bibliotheek

U bent vast wel eens in de Remigiuserk geweest. Is het u ooit opgevallen dat op een van de ramen St. Jan Berchmans afgebeeld staat? (Tweede raam rechts, in het schip van de kerk.) Naast de heilige, zien we de kerken van Diest, Scherpenheuvel en een kerk in Rome.

Wie was Jan Berchmans?

In een boekje over de Remigiuserk staat dat hij geboren werd in Diest. Hij stierf op tweeëntwintigjarige leeftijd in 1621. Hij werd uitgeroepen tot patroon van de studenten.

Joannes Berchmans

In de Kleine Bib vond ik een boekje over hem. Op de kaft staat een jongen die devoot naar boven kijkt. Hoe leefde hij? Hoe is hij gestorven? Dit boekje vertelt zijn levensverhaal.

Jan Berchmans ligt begraven in de Ignatiuskerk in Rome. In 1888 werd hij heilig verklaard. Hij was blijkbaar tijdens zijn leven al beroemd, want na zijn dood zijn er wel tien verschillende portretten van hem gemaakt en in ruim 700.000 exemplaren verspreid. Driehonderd jaar na zijn dood zijn er nog eens 400.000 exemplaren verspreid over vijf werelddelen. Wat maakt hem zo beroemd?

Antwoord op deze en andere vragen krijgt u als u boeken uit Bidoc en Kleine Bib leent en leest. U bent welkom.

Aanwinsten BiDoc (20)

Lida Luiten

Denk ook eens aan Amalia bij het opruimen van uw boeken, tijdschriften, knipsels, foto's, bidprentjes, doodsbrieven, enzovoort. Breng op woensdag iets mee voor haar! Amalia bewaart uw schenkingen en stelt ze beschikbaar voor de gemeenschap. Wat nam zij het voorbije trimester in ontvangst?

- “Zondereigen, wie het kleine niet eert”. Schenking Gust Haagen.
- “Wijdingen en profetieën”, “Katechismus der Ned. Bisdommen 1948 en 1951”, “Uittreksel uit de officiële katechismus”, “Katechismus der Liturgie 1915”. Schenkingen Fons van Kempen.
- “Een vorstenpaar in beeld”, “Naïeve schilders zien ons land”. Schenkingen mevr. A. van Eijl.
- Vier plakboeken met de historie van de Ouderenbond Baarle, van wijlen Frans Vorstenbosch. Schenking fam. Wols-Vorstenbosch.
- Tientallen plakboeken met knipsels, rouwadvertenties, bidprentjes, enzovoort. Schenking van mevr. A. Koks-Cornelissen.
- Een serie oude landbouwgidsen. Schenking Frans Tuijelaars.
- “Waarom weer vasten”, Samen door het leven”, twee bedevaartboekjes Lourdes. Schenking mevr. A. Koks-Cornelissen.
- “Kijk ons”, een kijkje in het dagelijks leven van de Nederlanders anno 2000.
- “Een staatsgrens door de Nederlanden”.
- “Den oorlog verklaard (1914-1918)”, “Het nieuwe oorlogsspel”. Schenkingen Provinciebestuur Antwerpen.
- “De Zondereigense familie Willebrords”. Schenking André Willebrords (Merksem).
- “Landelijk leven in Vlaanderen”, Leo Schrooten. Aangekocht.
- “Vlaanderens weezang aan den IJzer (1918)”, schenking Jan Moeskops (Turnhout).

Alle gulle gevers, van harte bedankt!

Amalia's lange wandeling langs de dodendraad.

Jan Lückman

Het is zaterdagochtend 16 oktober. Het is droog en een zure wind herinnert ons eraan dat het herfst is. Tegen de klok van negen uur verzamelen zich een 40-tal wandelaars bij het Heemhuis. Ze gaan op zoek naar vage sporen van de “dodendraad”. Onder de bezielende leiding van Antoon van Tuijl en Herman Janssen moet dat zeker gaan lukken. We rijden naar het startpunt van de wandeling aan de Schrans in Castelré. In eerste instantie gaat de wandeling nog over harde weg, verderop volgen we een karspoor en even later gaat de groep in de ganzenpas langs een ingezaaide akker op zoek naar de Hollandse loop. Ondertussen schets Herman ons de situatie rond de “dodendraad”. De Duitse bezetter bouwde een soort ijzeren gordijn langs de Belgisch-Nederlandse grens, van Cadzand tot aan Vaals. Dit om te voorkomen dat vanuit het bezette België mensen de vlucht namen naar het vrije Nederland dat, zich middels een neutraliteitspolitiek buiten de Eerste Wereldoorlog wist te houden. Een elektrische draadversperring met hoogspanning tot wel 8000 volt. Families wonend aan weerskanten van de grens werden uiteengerukt, Castelré kon niet meer ter kerke in Minderhout en kinderen konden hun school en hun speelkameraadjes niet meer bereiken. Herman Janssen weet dit alles in geuren en kleuren te vertellen.

Wandelend langs de Hollandse loop ontdekt Antoon tot zijn schrik dat het provisorisch bruggetje, dat hij tijdens de voorbereidingen van deze wandeldag daar had gebouwd, verdwenen is. Hoe verder? De sloot is te breed voor de gemiddelde deelnemer om er zonder hulpmiddelen over te springen. Het organiserend duo lost dit prima op. Terwijl Herman Janssen daar uitgebreid en wellicht uitgebreider dan de bedoeling was, ons vertelt over Sjoke en Toke, de zusjes Verheyen die zo ongenadig de dood vonden aan die grensversperring, weet Antoon van Tuijl bij een boerderij een ladder te bemachtigen. Aan het eind van Herman's verhaal heeft Antoon een nieuwe brug over de Hollanse loop weten te leggen. Met vereende krachten worden alle deelnemers over de sloot geholpen. De twee meereizende honden in

ons gezelschap hebben echter de brug niet nodig. Als ze merken dat hun baasjes aan de overkant staan, maken zij de oversteek op eigen kracht. We wandelen verder, steken de Schootsenhoek over en lopen achter de bossen van Wortel Kolonie door, langs de grens waar die draadversperring moet hebben gestaan. Op dat zandpad komen we, iets later dan gepland, Lizet en Ria tegen die ons trakteren op koffie of thee en lekkere koeken. Na de koffiepauze gaat de tocht verder in de richting van Baolbrug. Even volgen we de harde weg, maar al snel slaan we rechtsaf en volgen via zandpaden de grens tot we in de gemeente Merksplas op de Heikant uitkomen. We gaan via het bos richting Ginhoven.

Daar in een serre van Frans Cox staat opnieuw de koffie gereed en hebben we een prima onderkomen voor onze picknick. Mensen worden heel inventief als ze na een flinke wandeling een zitplaats zoeken. Allerlei kratten, karren, en zelfs een paardensjees dienen als zitplaats. En naast de eigen

meegebrachte boterhammen is er ook nog een traktatie van de vrouw des huizes: echte appelsap en een kist lekkere appels. Na de “lunch” wandelt het gezelschap verder en steekt op Ginhoven de kruising over richting Gorpeind. We belanden uiteindelijk bij het Zondereigens bruggeske. Direct voorbij de brug linksaf en we lopen weer op een zandpad parallel aan de grens. Even verderop vertelt Herman nog eens van de ontberingen die de grensversperring met zich meebracht. En bijna op het einde van de wandeling vinden we daar in een berkenstam nog een vaag spoor, een stuk ijzer dat volgens de overleveringen nog afkomstig is van die verschrikkelijke dodendraad. Onze tocht nadert zijn einde en via het Gel wandelen we Zondereigen binnen.

Het laatste punt dat op deze route onze aandacht verdient is het oorlogsmonument dat tegen de zijmuur van de kerk in Zondereigen een bouwvallig bestaan leidt. Actie is geboden om dat van de ondergang te redden. Na een leerzame en mooie wandeling belanden we, moe maar voldaan, rond de klok van half vier in Café Schuttershof; alwaar bij koffie of soep, 'n waterke, pilske of ne trappist nog gezellig wordt nagekaart.

We danken tot slot de organisatoren van deze tocht, Antoon en Herman, en de dames die weer op voortreffelijke wijze voor de koffie hebben gezorgd. We zijn al benieuwd waar de lange wandeling van volgend jaar ons heen zal voeren.

Activiteitenkalender 2005

André Moors

Januari 2005

- Zon 02 10.30-12.30 Open zondag met nieuwjaarsreceptie en opening tentoonstelling 'Kunst naar aanleiding van voorwerpen uit ons Heem'
- Zon 02 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Kunst naar aanleiding van voorwerpen uit ons Heem'
- Din 25 20.00 Lezing over archeologie in Baarle door Bart Robberecht

Februari 2005

- Zon 13 10.30-12.30 Open zondag en opening tentoonstelling 'Verzameling kranten van over heel de wereld' van Ron Grooten
- Zon 13 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Verzameling kranten van over heel de wereld' van Ron Grooten
- Din 22 20.00 Lezing door Antoon van Tuijl over boerderijen in Baarle

Maart 2005

- Zon 06 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling 'Verzameling kranten van over heel de wereld' van Ron Grooten
- Zon 06 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Verzameling kranten van over heel de wereld' van Ron Grooten
- Don 17 19.30 Algemene ledenvergadering
- Zon 20 08.00 Vroege vogeltocht
- Zon 20 4^e Genealogische dag in de parochiezaal van Ravels-Eel

April 2005

- Zon 03 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling 'Verzameling kranten van over heel de wereld' van Ron Grooten
- Zon 03 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Verzameling kranten van over heel de wereld' van Ron Grooten
- Zon 17 Erfgoeddag 'Gevaar'
-

Mei 2005

- Zon 01 10.30-12.30 Open zondag en opening tentoonstelling 'Bedevaarten vanuit Baarle'
- Zon 01 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Bedevaarten vanuit Baarle'
- Zat 07 13.00 Fiets- of wandeltocht rond het thema 'Gevaar'
- Zon 29 05.00 Vroege vogeltocht
-

Juni 2005

- Zon 05 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling 'Bedevaarten vanuit Baarle'
- Zon 05 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Bedevaarten vanuit Baarle'
- Zat 11 Heemreis
-

Juli 2005

- Zon 03 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling 'Bedevaarten vanuit Baarle'
- Zon 03 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Bedevaarten vanuit Baarle'
- Zat 16 13.00 Fietstocht
-

Augustus 2005

- Zon 07 10.30-12.30 Open zondag en opening tentoonstelling 'Geschilderde Baarlese landschappen' van Antoon van Tuijl
- Zon 07 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Geschilderde Baarlese landschappen' van Antoon van Tuijl
- Zat 13 Lokale Heemdag

September 2005

- Zon 04 10.30-12.30 Open zondag, presentatie Heemkalender 2006 en tentoonstelling 'Geschilderde Baarlese landschappen' van Antoon van Tuijl
- Zon 04 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Geschilderde Baarlese landschappen' van Antoon van Tuijl
- Zat 10 en zon 11 Open monumentenweekend (zaterdag Nederland, zondag België)

Oktober 2005

- Zon 02 10.30-12.30 Tentoonstelling 'Geschilderde Baarlese landschappen' van Antoon van Tuijl
- Zon 02 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Geschilderde Baarlese landschappen' van Antoon van Tuijl
- Zat 15 09.00 Lange wandeling
- Ma 31 20.00 Halloween avondwandeling voor de jeugd

November 2005

- Zon 06 10.30-13.30 Open zondag en opening tentoonstelling van Stichting Pavel (Rusland) en tentoonstelling van Ben Wijnen (Roemenië)
- Zon 06 13.30-16.00 Tentoonstelling van Stichting Pavel (Rusland) en tentoonstelling van Ben Wijnen (Roemenië)
- Di 15 20.00 Lezing over eindejaarfeesten

December 2005

- Zon 04 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling van Stichting Pavel (Rusland) en tentoonstelling van Ben Wijnen (Roemenië)
- Zon 04 13.30-16.00 Tentoonstelling van Stichting Pavel (Rusland) en tentoonstelling van Ben Wijnen (Roemenië)
- Di 20 20.00 Kerstviering

van w i r s k a a n t e